

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні: навчально-методичний посібник (пробне видання) / за ред. О. М. Коберника, Г. В. Терещука. Тернопіль – Умань, 2007. 208 с.
2. Жалдак М. І. Проблеми інформатизації навчального процесу в школі і в вузі. *Сучасна інформаційна технологія в навчальному процесі*. Київ: КДПІ, 1991. С. 3–16.
3. Кокарева А. М. Педагогічні умови використання інформаційних технологій на підготовчих відділеннях технічних університетів. *Модернізація освіти, пошуки, проблеми, перспективи*. Київ, 2006. С. 140–141.
4. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково-методичний посібник. Київ: А.С.К., 2004. 192 с.

УДК 159.9:373

Сосновенко Наталія Василівна,

наукова співробітниця Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи НАПН України, м. Київ;

Горленко Валентина Миколаївна

наукова співробітниця Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи НАПН України, м. Київ

ПСИХОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНЕ ОСВІТНЄ СРЕДОВИЩЕ ЗЗСО

Безпека дітей є одним з основоположних аспектів розвитку громадянського демократичного суспільства. У 2015 році ООН розробила Декларацію про безпеку шкіл, яку станом на 2022 рік підписало 109 країн.

Концептуальні засади реформування середньої школи відносять освітнє середовище до дев'яти ключових компонентів, які складають формулу Нової української школи [1, с. 8–9]. Значущість питання створення відповідного освітнього середовища підкріплюється «Національною стратегією розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі» схваленою Указом Президента України від 25 травня 2020 року № 195/2020 [2].

Для розуміння освітнього середовища у закладі загальної середньої освіти (ЗЗСО) необхідно розглянути поняття «середовище», «освітнє середовище». Поняття «середовище» академічним тлумачним словником трактується, як:

«сукупність природних умов, у яких проходить життєдіяльність якого-небудь організму», «соціально-побутові умови, в яких проходить життя людини; оточення», «сукупність людей, зв'язаних спільністю життєвих умов, занять, інтересів». Тобто, у найзагальнішому сенсі, середовище розуміється як оточення.

У науковій літературі є вживаними понад 10 визначень поняття «освітнє середовище», що підтверджує складність та багатоаспектність феномену. Так питання освітнього середовища в різних його проявах і аспектах, протягом останніх десятиріч входить в коло наукових інтересів вітчизняних (О. І. Бондарчук, В. Ю. Биков, М. В. Братко, О. О. Єжова, О. М. Керницький, Н. В. Лобач, Л. М. Макар, С. В. Смолук, О. О. Ярошинська) та зарубіжних дослідників (Tomevska-Plievska E., Rizova E., Tasevska A.).

Проведений аналіз наукових публікацій дозволяє стверджувати, що освітнє середовище різні автори розглядають у різних аспектах:

- розвивальне освітнє середовище
- психологічно безпечне середовище
- інформаційно-безпечне освітнє
- екологічно безпечне освітнє середовище
- здоров'язбережувальне освітнє середовище
- фізично безпечне освітнє середовище.

Вважаємо, що психологічно безпечне освітнє середовище – це *сукупність таких умов, як комфортність перебування кожного учасника освітнього процесу в закладі освіти, психічне здоров'я кожного учасника освітнього процесу, мінімізація проявів насильства в закладі освіти*. В умовах військового стану в Україні учасники освітнього процесу перебувають щоденно в стресовому стані, і тому потребують постійної психологічної підтримки. Розроблена нами організаційна модель створення безпечного освітнього середовища ЗЗСО (Рис. 1) передбачає цілеспрямовану діяльність зі створення безпечних умов для всіх учасників освітнього процесу, забезпечення психологічного комфорту, збереження і зміцнення психічного здоров'я учнів і

професійного здоров'я вчителів. Її застосування сприятиме налагодженню системної та планомірної роботи, організації чіткої взаємодії, злагодженості та своєчасному виявленню загроз для учасників освітнього процесу та їх подоланню [3].

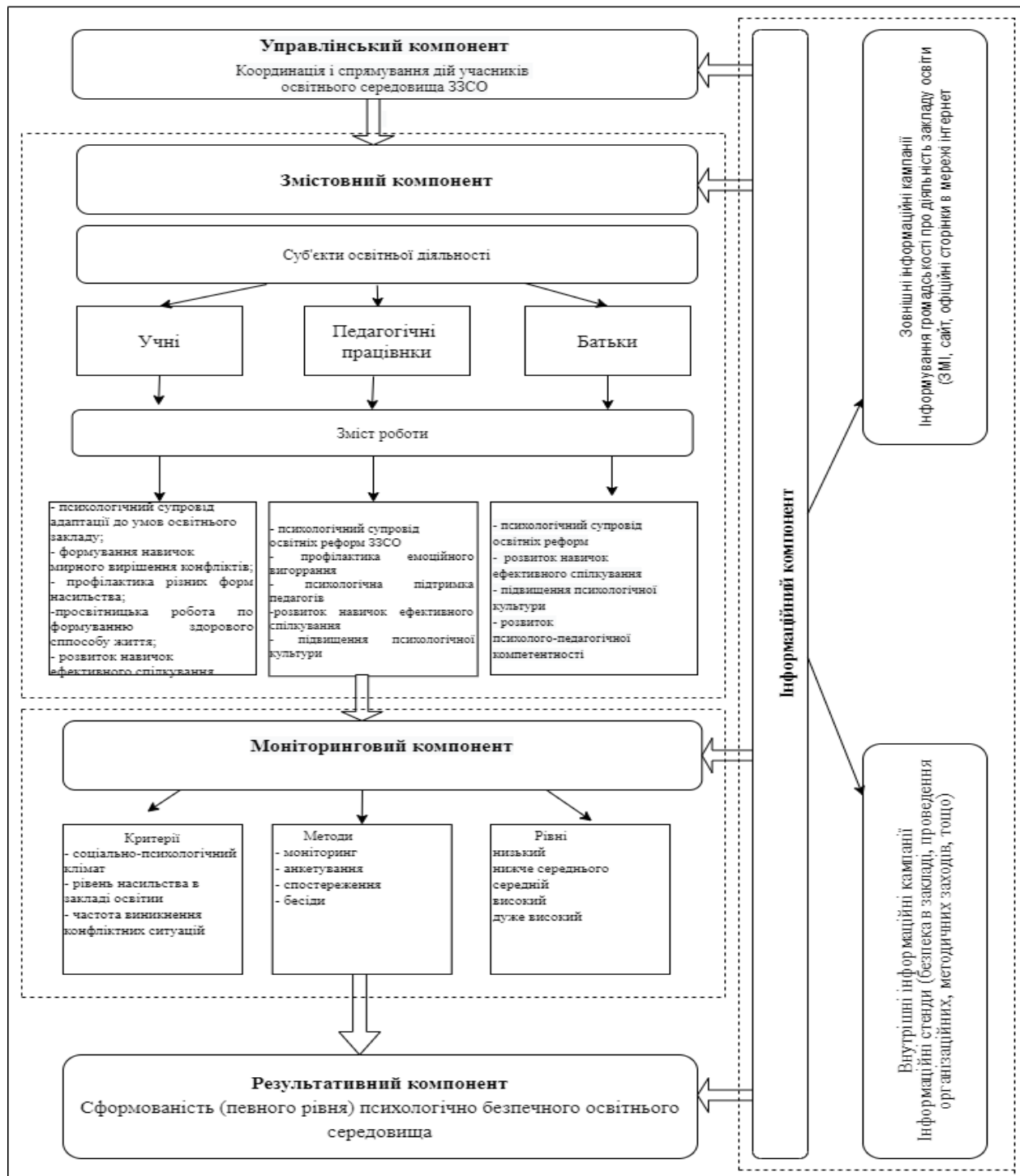

Рис. 1. Організаційна модель створення безпечного освітнього середовища ЗССО

Дана модель психологічно безпечного освітнього середовища не втрачає своєї актуальності під час військового стану (дій, війни та інших соціальних потрясінь). Але вимагає від освітян, які впроваджують цю модель, зміщення акцентів у змісті роботи на проблеми, які викликані відповідними подіями. Наприклад, розглянемо ситуацію з оголошенням повітряної тривоги. За умови очного навчання у в обмеженому просторі сховища закладу знаходиться велика кількість дітей різного віку, що підвищує ризик виникнення конфліктів між учасниками освітнього процесу через зменшення особистісного простору, різне ставлення до необхідності спускатись в укриття, дзвінки батьків до вчителів і навпаки тощо. До того ж, за свідченням педагогів, у частини дітей спостерігаються панічні атаки. Якщо перша частина проблеми може бути вирішена через розвиток навичок ефективного спілкування, вирішення конфліктів мирним шляхом, що прямо і відображено у моделі. То вирішення другої частини потребує розвитку психологічної культури, підвищення психолого-педагогічної компетентності у напрямі розвитку навичок самодопомоги, вміння стабілізувати психоемоційний стан, вміння надавати першу психологічну допомогу.

Створення безпечного освітнього середовища є і буде провідним питанням розвитку суспільства. Запропонована нами у довоєнний час організаційна модель безпечного освітнього середовища залишається актуальною. Вона не є сталою, а відкрита до трансформувань відповідно до нагальних потреб, які постають перед суспільством.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> . (дата звернення: 18.02.2023).
2. Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі: Указ Президента України від 25.05.2020 р. № 195/2020. *Урядовий кур'єр*. 2020. 26 трав. (№ 98).
3. Науково-методичне забезпечення діяльності психологічної служби системи освіти в умовах децентралізації (моделі, досвід): колективна монографія / наук. ред. В.Г. Панок. Київ : Ніка-Центр, 2020. С. 92-114. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722337>. (дата звернення: 18.02.2023).